

Мерейтойға

ҚАЙШЫБАЕВ СМАҒҰЛ ҚАЙШЫБАЙҰЛЫ

(туғанына 90 жыл)

2025 жылдың 9 қазанында профессор Смағұл
Қайшыбайұлы Қайшыбаевқа 90 жыл толар еді

С.Қ. Қайшыбаев 1935 жылы республиканың Қарағанды облысы Егіндібұлақ ауданында дүниеге келген. Смағұл Қайшыбайұлының әкесі мамандығы бойынша ауыл мұғалімі, 1937 жылы қуғын-сүргінге ұшырап, ерте қайтыс болды. Анасы сауыншы болып жұмыс істеді және екі ұл тәрбиелеп, 1978 жылы ауыр сырқаттан қайтыс болды. Профессор С. Қ. Қайшыбаевтың балалық шағы Қарағанды облысы Егіндібұлақ ауданында өтті. 1952 жылы қазақ орта мектеп-интернатын бітіргеннен кейін Қарағанды мемлекеттік медицина институтының емдеу факультетіне оқуға түсті. Институтта оқуын аяқтағаннан кейін 1958 жылы Қарағанды қаласында жаңадан ашылған еңбек гигиенасы және кәсіптік аурулар ғылыми-зерттеу институтына кіші ғылыми қызметкер-невропатолог лауазымына шақырылды, онда ол неврологиялық бөлімшенің меңгерушісі, клиникалық бөлім меңгерушісі және республикалық кәсіптік патологиялық клиниканың бас дәрігері (1966-1971 жж.) лауазымдарын дәйекті атқарды.

1972 жылы желтоқсанда Қазақ Өлкелік патология ғылыми-зерттеу институтының неврологиялық бөлімінің меңгерушісі лауазымына конкурс бойынша сайланды, кейіннен бөлім меңгерушісі және директордың ғылым жөніндегі орынбасары (1973-1976 жж.) лауазымдарын атқарды. 1976 жылдың желтоқсанында ол конкурс бойынша Алматы мемлекеттік медицина институтының жүйке аурулары кафедрасының меңгерушісі болып сайланды. 1984 жылдан 1986 жылға дейін институттың клиникалық жұмыс жөніндегі проректоры және емдеу факультетінің деканы қызметтерін атқарды.

С.Қ. Қайшыбаевтың ғылыми-практикалық қызметінің басталуы кеншілерде перифериялық жүйке жүйесі мен жұлын ауруларын диагностикалау және емдеу әдістерін зерттеумен және енгізумен байланысты, олардың қорытындылары кандидаттық диссертацияны қорғаумен аяқталды (1966 ж.). Смағұл Қайшыбайұлы Қарағанды қаласындағы оңалту жұлын ғылыми-практикалық орталығының бастамашылары мен ұйымдастырушыларының бірі.

Оның ғылыми-практикалық қызметінің екінші кезеңі республикада кәсіптік патологиялық қызметті ұйымдастырумен және тау-кен кәсіпорындарының жұмысшыларында діріл ауруын диагностикалау мен емдеудің жаңа тәсілдерін әзірлеумен байланысты, оның қорытындылары докторлық диссертацияны қорғаумен аяқталды (1974 ж.). Ол ұсынған тау-кен жұмысшыларының вегетативті жүйке жүйесінің сегменттік

және сегменттен тыс аппараттарын патологиялық процеске дәйекті түрде тарту заңдылығы туралы тұжырымдама, оларда діріл ауруы дамыған сайын, емдеу мекемелерінің тәжірибесіне мойынның симпатикалық түйіндерінің аймағына әсер ету әдісін әзірлеуге және енгізуге негіз болды.

1977 жылдан бастап Алматы медициналық институтының жүйке аурулары кафедрасының меңгерушісі лауазымына сайланғаннан кейін С.Қ. Қайшыбаевтың ғылыми-практикалық қызметі ми қан айналымы бұзылыстарын диагностикалау және емдеу әдістерін ұйымдастырумен және әзірлеумен байланысты. Смағұл Қайшыбайұлының осы бағыттағы ғылыми әзірлемелері ТМД мемлекеттерінің ауқымында және шетелде танылды. Қайшыбаев С.Қ. және оның шәкірттері атеросклерозбен ауыратын науқастарда мидың қанмен қамтамасыз етілуінің бастапқы көріністерімен қыртыстың екінші және үшінші аймақтарының және мидың спецификалық емес құрылымдарының дисфункциясының дамуын көрсететін фактілер инсульттің алдын алудың жаңа тәсілдерін жасауға ықпал етті. Осы фактілерге сүйене отырып, кафедра қызметкерлері денсаулық сақтау практикасында алғаш рет церебральды атеросклероздың ерте түрлерін емдеу үшін, сондай-ақ инсульт пен созылмалы тамырлы ми жеткіліксіздігінің дамуын болдырмау үшін гипербариялық оттегімен қанықтыру, қолмен емдеу, эндогендік электрофорезді дәрі-дәрмектермен және кейбір шығыс медицинасы құралдарын ұсынды және енгізді.

Ол А.Ш. Байтышкановпен бірге әзірлеген терлеуді тежеу кезеңінде мойын-жаға аймағына емдік балшықтың әсер етуінің жаңа әдістемесі церебральды атеросклероздың және мойын омыртқасының остеохондрозының ерте нысандары бар науқастарды санаторий-курорттық оңалтудың тиімді әдістерінің бірі ретінде Щучье-Бурабай курорттық аймағы жағдайында енгізді.

С.Қ. Қайшыбаев қызметкерлермен бірлесіп атланта-окципитальды және атлантаксиалды артикуляциялардағы патобиомеханикалық өзгерістердің, сондай-ақ вертебральды-базилярлық бассейн артерияларындағы өтпелі ишемиялық шабуылдардың патогенезіндегі мойын-кеуде омыртқа бөлігінің маңыздылығын анықтады, бұл мануальды терапияны кешенді емдеуге енгізуге негіз болды.

С.Қ. Қайшыбаевтың жетекшілігімен 48 кандидаттық және 14 докторлық диссертация қорғалды. Оның бес оқушысы республиканың медициналық жоғары оқу орындарында бейінді кафедраларды басқарады. Ол 230-дан астам ғылыми жұмыстардың, оның ішінде 7 монография мен 2 оқу-әдістемелік құралдардың, екі тілде студенттер мен дәрігерлер үшін екі бөлімдік 4 өнертабыс пен неврология бойынша нұсқаулықтың авторы, олар республика мен Орталық Азия елдерінің барлық невропатологтарына арналған үстел кітабы болып табылады.

Профессор С.Қ. Қайшыбаев біздің ғылымымызды бес халықаралық форумда абыроймен таныстырды. Ол ТМД невропатологтарының ғылыми қоғамдары қауымдастығының Басқарма мүшесі, 25 жыл бойы қазақ невропатологтар ғылыми қоғамының төрағасы, ҚР бас штаттан тыс невропатологы, "Қазақстан Денсаулық сақтау" журналының редакциялық алқасының мүшесі, әртүрлі мамандықтағы дәрігерлерге жоғары біліктілік санатын беру бойынша Қазақ КСР Денсаулық сақтау министрлігі жанындағы аттестаттау комиссиясының мүшесі болды. 1996 жылы Қазақстанның Профилактикалық медицина академиясының толық мүшесі болып сайланды.

1997 жылдан 1999 жылға дейін "Қазақстан Республикасының көрнекті ғалымдары үшін" стипендиаты болды. 2000 жылы Қарағанды мемлекеттік медицина академиясының құрметті профессоры, ал 2004 жылы С. Д. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университетінің жүйке аурулары кафедрасының құрметті меңгерушісі болып сайланды. 1993 жылдан 2007 жылға дейін "жүйке аурулары, нейрохирургтар және психиатрия" мамандығы бойынша кандидаттық және докторлық диссертацияларды қорғау жөніндегі диссертациялық Кеңестің төрағасы болды.

Ғылыми-практикалық жұмыстағы және ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлаудағы еңбегі үшін профессор С. Қ. Қайшыбаев "Еңбекестігі үшін" (1967 ж.), "В. И. Лениннің туғанына 100 жыл толуына орай Ерен еңбегі үшін" (1970 ж.) медальдарымен, "КСРО Денсаулық сақтау үздігі" (1971 ж.) белгісімен марапатталды.), КСРО Жоғары оқу орнының құрмет грамоталарымен (1981 ж.), Қазақ КСР Денсаулық сақтау министрлігінің (1985 ж.), КСРО Денсаулық сақтау министрлігінің (1991 ж.) және "Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 10 жыл" мерейтойлық медалімен (2001 ж.) марапатталды. Профессор С.Қ. Қайшыбаев "ҚР Еңбек сіңірген қайраткері" атағына ие болды (2005 ж.).

Қазақ ұлттық медицина университетінде жұмыс істеген кезден бастап профессор С. Қ. Қайшыбаев ҚР Президенті Іс Басқармасының Орталық клиникалық ауруханасының және ҰОС қатысушыларының республикалық клиникалық госпиталінің тұрақты консультанты бола отырып, республиканың денсаулық сақтау органдарына үлкен консультативтік-диагностикалық және емдік көмек көрсетті.

ТМД елдерінде клиникалық неврология саласындағы белгілі маман бола отырып, профессор Смағұл Қашыбайұлы Қазақстан Республикасы неврологтарының отандық ғылыми мектебін құрушылардың бірі болды, ал оның оқушылары қазіргі уақытта да өз идеяларын жалғастыруда.

"Неврологтар қауымдастығы" ҚБ.

*С.Д. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті,
жүйке аурулары кафедрасы*

К юбилею

КАЙШИБАЕВ СМАГУЛ КАЙШИБАЕВИЧ

(к 90-летию со дня рождения)

9 октября 2025 года исполнилось бы 90 лет профессору
Смагулу Кайшибаевичу Кайшибаеву

С.К.Кайшибаев родился в 1935 году в Егиндыбулакском районе Карагандинской области Республики. Отец Смагула Кайшибаевича по профессии сельский учитель, был репрессирован в 1937 году и рано ушел из жизни. Мать работала дояркой и воспитала двух сыновей, умерла в 1978 году от тяжелой болезни. Детство профессора С.К.Кайшибаева прошло в Егиндыбулакском районе Карагандинской области. В 1952 году после окончания казахской средней школы-интерната он поступил на лечебный факультет Карагандинского государственного медицинского института. После завершения учебы в институте в 1958 году был приглашен на должность младшего научного сотрудника-невропатолога во вновь открываемый в г. Караганде научно-исследовательский институт гигиены труда и профзаболеваний, где последовательно занимал должности заведующего неврологическим отделением, заведующего клиническим отделом и главного врача республиканской профпатологической клиники (1966-1971 гг.).

В декабре 1972 года был избран по конкурсу на должность заведующего неврологическим отделением Казахского научно-исследовательского института краевой патологии, где в последующем занимал должности заведующего отделом и заместителя директора по науке (1973-1976 гг.). В декабре 1976 года он был избран по конкурсу на должность заведующего кафедрой нервных болезней Алма-Атинского государственного медицинского института. С 1984 по 1986 гг. занимал должности проректора по клинической работе и декана лечебного факультета института.

Начало научно-практической деятельности С.К. Кайшибаева связано с изучением и внедрением методов диагностики и лечения заболеваний периферической нервной системы и спинного мозга у шахтеров, итоги которых завершились защитой кандидатской диссертации (1966 г.). Смагул Кайшибаевич является одним из инициаторов и организаторов реабилитационного спинального научно-практического центра в г. Караганде.

Второй этап его научно-практической деятельности связан с организацией профпатологической службы в республике и с разработкой новых подходов в диагностике, и лечении вибрационной болезни у рабочих горнорудных предприятий, итоги которых завершены защитой докторской диссертации (1974г.). Выдвинутая им концепция о закономерности последовательного вовлечения в патологический процесс сегментарных и надсегментарных аппаратов вегетативной нервной системы горнорабочих по мере развития у них

вибрационной болезни послужила основанием для разработки и внедрения в практику лечебных учреждений метода воздействия на область шейных симпатических узлов.

Начиная с 1977 года, после избрания на должность заведующего кафедрой нервных болезней Алма-Атинского медицинского института, научно-практическая деятельность С.К. Кайшибаева связана с организацией и разработкой методов диагностики и лечения нарушений мозгового кровообращения. Научные разработки Смагула Кайшибаевича в данном направлении получили признание в масштабе государств СНГ и за рубежом. Установленные впервые профессором С.К. Кайшибаевым и его учениками факты, указывающие на развитие дисфункции вторичных и третичных зон коры и неспецифических структур мозга у больных атеросклерозом с начальными проявлениями недостаточности кровоснабжения мозга, способствовали созданию новых подходов к профилактике инсульта. Основываясь на этих фактах, совместно сотрудниками кафедры впервые в практике здравоохранения для лечения ранних форм церебрального атеросклероза, а также предупреждения инсульта и прогрессирования хронической сосудистой мозговой недостаточности предложены и внедрены гипербарическая оксигенация, мануальная терапия, эндогенный электрофорез лекарственными препаратами и некоторые средства восточной медицины.

Разработанная им новая методика воздействия лечебной грязи на шейно-воротниковую зону в фазе торможения потоотделения совместно с А.Ш.Байтышкановым как один из эффективных методов санаторно-курортной реабилитации больных с ранними формами церебрального атеросклероза и шейным остеохондрозом внедрена в условиях Щучинско-Боровской курортной зоны.

С.К.Кайшибаевым совместно с сотрудниками установлено значение патобиомеханических изменений в атланта-окипитальном и атлантаокипитальном сочленениях, а также на уровне шейно-грудного перехода в

патогенезе транзиторных ишемических атак в артериях вертебрально-базиллярного бассейна, что послужило основанием для включения в комплексное лечение мануальной терапии.

Под руководством С.К. Кайшибаева защищены 48 кандидатские и 14 докторских диссертаций. Пятеро из его учеников возглавляют профильные кафедры в медицинских ВУЗах Республики. Он автор более 230 научных работ, в т.ч. 7 монографий и 2 учебно-методических пособия, 4 изобретения и руководства по неврологии на русском и казахском языках в двух частях для студентов и врачей, которые являются настольной книгой для всех неврологов Республики и стран Центральной Азии.

Профессор С.К. Кайшибаев достойно представлял нашу науку на пяти международных форумах. Он является членом Правления Ассоциации научных обществ невропатологов СНГ. В течение 25 лет был председателем Казахского научного общества невропатологов, главным нештатным невропатологом РК, членом редакционной коллегии журнала «Здравоохранение Казахстана», членом аттестационной комиссии при Министерстве Здравоохранения Казахской ССР по присвоению высшей квалификационной категории врачам различных специальностей. В 1996 году был избран действительным членом академии профилактической медицины Казахстана.

С 1997 по 1999 год был стипендиатом «Для выдающихся ученых Республики Казахстан».

В 2000 году избран почетным профессором Карагандинской государственной медицинской академии, а в 2004 году - почетным заведующим кафедрой нервных болезней Казахского Национального медицинского университета им. С.Д.Асфендиярова.

С 1993 года по 2007 год был председателем Диссертационного Совета по защите кандидатских и докторских диссертаций по специальности «Нервные болезни, нейрохирургии и психиатрия».

За заслуги в научно-практической работе и подготовке научно-педагогических кадров профессор С.К. Кайшибаев был награжден медалями «За трудовую доблесть» (1967 г.), «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И. Ленина» (1970 г.), значком «Отличнику Здравоохранения СССР» (1971 г.), почетными грамотами Минвуза СССР (1981 г.), Министерства Здравоохранения Казахской ССР (1985 г.), Минздрава СССР (1991 г.) и юбилейной медалью «10 лет независимости Республики Казахстан» (2001 г.). Профессор С.К.Кайшибаев удостоен звания «Заслуженный деятель РК» (2005 г.).

Со времени работы в Казахском Национальном Медицинском университете профессор С.К. Кайшибаев оказывал большую консультативно-диагностическую и лечебную помощь органам здравоохранения Республики, являясь постоянным консультантом Центральной клинической больницы Управления делами Президента РК и Республиканского клинического госпиталя Участников ВОВ.

Будучи известным специалистом в странах СНГ в области клинической неврологии профессор Смагул Кайшибаевич стал одним из создателей отечественной научной школы неврологов Республики Казахстан, а его ученики продолжают его идеи и в настоящее время.

*ОО «Ассоциация неврологов».
Кафедра нервных болезней НАО «Казахский
национальный медицинский университет имени С.Д. Асфендиярова*

For the anniversary

KAISHIBAYEV SMAGUL KAISHIBAYEVICH

(On the occasion of his 90th birthday)

*On October 9, 2025, Professor Smagul Kaishibayevich
Kaishibayev would have turned 90 years old*

S.K. Kaishibayev was born in 1935 in the Yegindybulaq district of the Karaganda region of the Republic. His father, a rural schoolteacher by profession, was repressed in 1937 and died early. His mother worked as a dairymaid and raised two sons; she passed away in 1978 after a serious illness. Professor S.K. Kaishibayev spent his childhood in the Yegindybulaq district of the Karaganda region. In 1952, after graduating from the Kazakh secondary boarding school, he entered the medical faculty of the Karaganda State Medical Institute. Upon graduation in 1958, he was invited to work as a junior researcher-neurologist at the newly established Research Institute of Occupational Hygiene and Occupational Diseases in Karaganda, where he consistently held the positions of Head of the Neurology Department, Head of the Clinical Department, and Chief Physician of the Republican Occupational Disease Clinic (1966–1971).

In December 1972, he was elected by competition to the position of Head of the Neurology Department of the Kazakh Research Institute of Regional Pathology, where he later served as Head of the Department and Deputy Director for Science (1973–1976). In December 1976, he was elected Head of the Department of Neurology at the Alma-Ata State Medical Institute. From 1984 to 1986, he served as Vice-Rector for Clinical Affairs and Dean of the Medical Faculty of the Institute.

The beginning of S.K. Kaishibayev's scientific and practical career was associated with the study and implementation of diagnostic and treatment methods for diseases of the peripheral nervous system and spinal cord in miners, the results of which formed the basis of his PhD thesis (1966). Smagul Kaishibayevich was one of the initiators and organizers of the Rehabilitation Spinal Scientific and Practical Center in Karaganda.

The second stage of his scientific and practical work involved the organization of the occupational disease service in the republic and the development of new approaches to the diagnosis and treatment of vibration disease in workers of mining enterprises, the results of which formed the basis of his doctoral dissertation (1974). His concept of the consistent involvement of segmental and suprasegmental components of the autonomic nervous system in miners with the progression of vibration disease laid the foundation for the development and implementation of therapeutic interventions targeting the cervical sympathetic ganglia.

Since 1977, after being elected Head of the Department of Nervous Diseases of Alma Ata Medical Institute, S.K. Kaishibayev's scientific and practical activities have been focused on the organization and development of methods

for diagnosing and treating cerebrovascular disorders. His scientific achievements in this area have gained recognition across the CIS countries and abroad. For the first time, Professor S.K. Kaishibayev and his students established that dysfunction of the secondary and tertiary cortical zones and non-specific brain structures develops in patients with atherosclerosis at the initial stages of cerebral blood supply insufficiency. These findings contributed to the development of new approaches for stroke prevention. Based on these findings, the department's staff introduced into healthcare practice new methods for the treatment and prevention of early forms of cerebral atherosclerosis and chronic cerebrovascular insufficiency, including hyperbaric oxygenation, manual therapy, endogenous drug electrophoresis, and certain traditional medicine techniques.

The new therapeutic mud treatment technique for the cervical-collar zone during the sweat suppression phase, developed jointly with A.Sh. Baityshkanov, was introduced in the Shchuchinsk-Borovoe resort zone as an effective method of sanatorium-resort rehabilitation for patients with early forms of cerebral atherosclerosis and cervical osteochondrosis.

Together with colleagues, S.K. Kaishibayev established the role of pathobiomechanical changes in the atlanto-occipital and atlantoaxial joints, as well as at the cervicothoracic junction, in the pathogenesis of transient ischemic attacks in the vertebrobasilar arterial system, which justified the inclusion of manual therapy in comprehensive treatment programs.

Under the supervision of S.K. Kaishibayev, 48 PhD and 14 doctoral dissertations were defended. Five of his students currently head specialized departments in medical universities of the Republic. He authored more than 230 scientific works, including 7 monographs, 2 educational-methodical manuals, 4 inventions, and neurology textbooks in Russian and Kazakh in two parts for students and physicians, which remain essential resources for neurologists in the Republic and Central Asia.

Professor S.K. Kaishibayev represented our science with dignity at five international forums. He was a member of the Board of the Association of Scientific Societies of Neurologists of the CIS. For 25 years, he served as Chairman

of the Kazakh Scientific Society of Neurologists, Chief Freelance Neurologist of the Republic of Kazakhstan, a member of the editorial board of the "Healthcare of Kazakhstan" journal, and a member of the Certification Commission under the Ministry of Health of the Kazakh SSR for the assignment of the highest qualification category to physicians of various specialties. In 1996, he was elected an Academician of the Academy of Preventive Medicine of Kazakhstan.

From 1997 to 1999, he was a fellow of the "Outstanding Scientists of the Republic of Kazakhstan" program.

In 2000, he was awarded the title of Honorary Professor of the Karaganda State Medical Academy, and in 2004, Honorary Head of the Department of Nervous Diseases at S.D. Asfendiyarov Kazakh National Medical University.

From 1993 to 2007, he chaired the Dissertation Council for the defense of PhD and doctoral theses in the specialties "Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry".

For his merits in scientific and practical work and the training of scientific and pedagogical personnel, Professor S.K. Kaishibayev was awarded the medals "For Labor Valor" (1967), "For Valiant Labor in Commemoration of the 100th Anniversary of V.I. Lenin" (1970), the badge "Excellent Worker of Public Health of the USSR" (1971), honorary diplomas of the Ministry of Higher Education of the USSR (1981), the Ministry of Health of the Kazakh SSR (1985), the Ministry of Health of the USSR (1991), and the jubilee medal "10 Years of Independence of the Republic of Kazakhstan" (2001). Professor S.K. Kaishibayev was awarded the title "Honored Worker of the Republic of Kazakhstan" (2005).

While working at the Kazakh National Medical University, Professor S.K. Kaishibayev provided significant consulting, diagnostic, and therapeutic assistance to the healthcare authorities of the Republic, serving as a permanent consultant to the Central Clinical Hospital of the Office of the President of the Republic of Kazakhstan and the Republican Clinical Hospital for WWII Veterans.

As a renowned specialist in the field of clinical neurology in the CIS countries, Professor Smagul Kaishibayevich became one of the founders of the national scientific school of neurologists of the Republic of Kazakhstan, and his students continue to develop his ideas to this day.

NGO "Association of Neurologists".

Department of Nervous Diseases,

S.D. Asfendiyarov Kazakh National Medical University